

Lite kunnskap om diagnosen transseksualisme

Tone Maria Hansen

Sosiolog og leder for Landsforeningen for transkjønnete

Da jeg for vel åtte år siden tok initiativet til en forening for mennesker som går igjennom en kjønnsbekreftende behandling, var det fordi det var foruroligende lite kunnskap om denne gruppen i helsevesenet og i samfunnet, og fordi behandlingen sto i fare for å bli nedlagt. Landsforeningen for transkjønnete er en forening for mennesker som søker diagnosen F.64.0 transseksualisme på Rikshospitalet. Det var helt nødvendig å starte et nybrottsarbeid for at denne diskriminerte og stigmatiserte minoriteten skulle bli sett, forstått og akseptert – også i form av juridisk anerkjennelse fra myndighetene.

Ordene som brukes om dem, fanger ikke bare menneskene i gruppen, men også samfunnets forståelse av fenomenet

Denne gruppen er helt avhengig av en diagnose for å få offentlig behandling. I ICD-10 er transseksualisme (F64.0) beskrevet som et sterkt ønske om å leve og bli akseptert som tilhørende det andre kjønn. Det er en svært stigmatiserende diagnose, og den er meget uklar når det gjelder hvordan terapeuten skal kunne forstå og forholde seg til diagnosen og gruppen den sikter til. Det er viktig at diagnosen gjenspeiler årsaken til transseksualisme, og i dag har man så mye vitenskapelig kunnskap om dette fenomenet at det blir både diskriminerende og stigmatiserende å fremstille diagnosen som en psykisk lidelse.

Innenfor fagmiljøet i Norge og i en del andre land er det enkelte som mener det ville være mer riktig med en nevrobiologisk diagnose. Noen forskere, blant andre professor Dick Swaab fra Instituttet for Neuroscience i Nederland og biologen Milton Diamond fra universitetet på Hawaii, mener kjønnsidentiteten blir programmert allerede i mors liv, og at diagnosen transseksualisme kan være en nevrobiologisk tilstand. Den kan ha en del av sitt utgangspunkt i hjernen, og en del forskere tror pregningen i fosterlivet og forholdene rett etter fødselen har betydning for utviklingen av diagnosen transseksualisme.

Rikshospitalet ved Gender Identity Disorderklinikken har landsfunksjon for utredning/ behandling av diagnosen transseksualisme. Behandling av mennesker som får diagnosen transseksualisme i Norge, består av delvis livslang hormonell behandling og kjønnsbekreftende korreksjonskirurgi. Den ønskede prosedyren er at pasienten utredes hos fastlege og 2.-linjetjenesten, med henblikk på kroppslig (somatisk) og psykisk sykdom. 2.-linjetjenesten henviser videre til utredning på GID-klinikken. Her utredes pasienten i forhold til diagnosen transseksualisme.

Det er dessverre liten kunnskap i helsevesenet om denne diagnosen. Det gjenspeiles i at det er ingen eller lite oppdatert kunnskap i helserelaterte utdannelse. Psykologiutdannelsen er ikke noe unntak. De få psykologene i Norge som har kunnskap om diagnosen, har som regel tilleggsutdanning i klinisk sexologi. Men selv om det er lite kunnskap blant psykologer om diagnosen, er det en gledelig interesse blant dem for å øke kunnskap og forståelse. Det er betydelig mer bekymringsfullt når det gjelder leger, som viser svært liten interesse for å arbeide med denne gruppen.

Landsforeningen for transkjønnete arbeider for frigjøring og likeverd. Helt sentralt i dette arbeidet er definisjoner og begrepsbruk. Her er tre viktige faktorer når det gjelder personer med diagnosen transseksualisme i Norge:

- De opplever seg som mann eller kvinne selv om kroppen skulle tilsi noe annet.
- De er avhengige av en diagnose for å få medisinsk behandling. Når de får diagnosen, betyr det at spesialistene på Rikshospitalet bekrefter at personen tilfredsstillers diagnosen som gir rett til behandling.
- Før man er ferdig med den medisinske behandling på Rikshospitalet, får alle i denne gruppen nytt personnummer, noe som betyr at den subjektive opplevelsen blir bekreftet ved en objektiv diagnose og ved at myndighetene gir dem et juridisk vern når det gjelder deres kjønn.

Ordene som brukes om dem, fanger ikke bare menneskene i gruppen, men også samfunnets forståelse av fenomenet. Landsforeningen for transkjønnete bruker ikke lenger begrepet transseksuell, fordi det ikke er gruppens identitet. Navnet var ment å synliggjøre en prosess, men blir av andre forstått som at menneskene i denne gruppen er transkjønnete. På landsforeningens årsmøte 26. april ble det vedtatt at vi nå begynner en prosess for å finne gode begreper som menneskene i gruppen kan identifisere seg med.

Jeg opplever det meget trist og lite anerkjennende når fagpersoner som arbeider med mennesker i gruppen, velger å bruke ord som klientene ikke kjenner seg igjen i. Det er heller ikke bra at det eneste stedet i Norge som har landsfunksjonen for behandlingen, kaller klinikken Gender Identity Disorder-klinikken. Det er i høyeste grad en etisk problemstilling hvordan fagpersoner tar imot og beskriver klienter, og Rikshospitalet burde ikke på denne måten forsterke en sykelliggjøring av denne gruppen. Det handler om holdninger – om forståelse og respekt. Nå er heldigvis kunnskap i bevegelse, så vi håper at bevegelsen også når fram til fagpersoner som arbeider med disse personene.

Landsforeningen for transkjønnete arrangerer 17.–20. juni 2009 The World Professional Association for Transgender Health, verdens største og viktigste fagkonferanse om kjønnsidentitetstematikk. De fremste psykologer og leger i verden med kompetanse på området kommer til Oslo. Konferansen har en egen hjemmeside: www.wpathoslo2009.com. Jeg håper at mange psykologer griper denne unike muligheten til å øke sin kunnskap på dette feltet.